

Södra Espets

Villaägareförening

Vid föreningens årsmöte i juli 1998 ombads jag av föreningens ordförande Lars-Gunnar Hansson att skriva föreningens historia. Jag var tveksam då föreningen i historiskt perspektiv är mycket ung, ja så ung att några av de nuvarande medlemmarna var med redan då föreningen bildades.

En redogörelse för hur området, som kom att kallas Södra Espet, inköptes och exploaterades samt lite data om vägar och bebyggelse kunde endast bli kortfattad och av mindre intresse. Min minnesbild av de många årsmötena är att det inte fattats några större revolutionerande beslut att leta fram ur protokolls-boken. Vaghållning, fartbegränsning, ordningsregler, parkering, sandflykt och liknande frågor, av

gemensamt intresse för medlemmarna, är de ständigt återkommande frågorna. På senare år tillkommer behandling av stadsplaneförslag och diskussioner med andra villaägareföreningar.

Men Södra Espet är ju mer än sommarvillor och vägar. En säregen natur, av många ansedd som alltför steril, ger området sin speciella charm. Den kan inte jämföras med inlandets lövskogar och gamla slätterängar med en rik fauna och flora. Men den som inte bara önskar få ut sol, bad och avkoppling av sin sommarvistelse har mycket att hämta.

Jag har försökt att inte endast meddela lite fakta om områdets exploatering utan även om naturen, dess sanddyner, dess växter, dess fauna och flora.

Ett varmt tack för värdefull hjälp till Thorsten Andersson, Stefan Gabrielsson, Ann-Marie Juhlin, Ola Magntorn, Bröderna Rönnow, personalen på Kristianstads Tingsrätt och Lantmäterimyndigheten.

Åhus, Södra vägen 17, i juni 1999

Sture Jönsson

Historik

Villaområdet Södra Espet ligger inom det stora sandfältsområde som innanför den öppna strandremsan sträcker sig från Revhaken i norr till Helgeåns nuvarande utlopp i söder. Detta område ägdes i äldre tider gemensamt av Yngsjö byamän. Genom laga skifte år 1845 uppdelades det emellertid i långsmala skiften av mycket varierande bredd. Det skifte som nu till största delen omfattas av Södra Espet tilldelades hemmanet nr 14:3 i Yngsjö vars ägor under detta nummer på ekonomiska kartan av år 1930, blad 73 och 74, redovisas på ytterligare 7 ställen. Själva gårdstomten, Gamle gård, låg närmast väster om nuvarande väg 118, mitt för Tofta gård. Enligt den 1933 tryckta beskrivningen till de nämnda kartbladen anges Göran Karlssons stärbhus som ägare till Yngsjö 14:3 och därmed sambrukade 10:11 som förvärvats i samband med hemmansklyvning 1891.

Det här aktuella området kom genom arvskifte att ägas av Kerstin Carlsson, gift med fältveterinären Johan Siöberg. Genom köpebrev av den 27 maj 1936 förvärvade dåvarande vägingenjören Åke Sigfrid delar av Kerstin Carlssons egendom, däribland det aktuella området. Den 1 juni samma år transporterades hälften av dessa fastigheter på advokat Harald Johnsson

Från och med januari 1938 styckades skiftet 14:3 efterhand i tomter av varierande storlek allt efter köparens och säljarens önskan och givetvis med distriktslantmätaren Bertil Frostensons godkännande. Dock hade de förra ganska fria händer då det gällde utformandet av tomten.

Den första av dessa tomter köptes den 28 jan 1938 av direktör Lorentz Lindgren, adress Södra vägen 36.

Fullständig byggnadsplan för hela området fastställdes 8 oktober 1985.

På nyåret 1938 påbörjades byggandet av Södra vägen. Det var den kände åkaren Karl Karlsson, boende vid Revhaken, som fick uppdraget att bygga samtliga vägar i området. När det gällde Södra vägen anställde han bröderna Karl och Gösta Rönnow samt John Larsson att utföra arbetet. Bröderna Rönnows beskrivning av vägbygget är intressant särskilt om man jämför med användandet av dagens jättemaskiner vid vägbygge. "Traktorer eller andra lämpliga maskiner för vägbygge fanns inte. Till sin hjälp hade vi Karlssons två ardennerhästar samt en mullskoffa s k "Fjös" med vilken vi "fjösade", jämnade marken. Nästa moment var att täcka vägen med smågrenar från de träd vi tidigare fällt. Över denna matta lades halm och slutligen 10 cm alv (?) och ett lager grus som innehöll en stor mängd flinta, som begärligt plockades hem av ortsborna."

Övriga vägar anlades av Karl Karlsson själv samt hans medhjälpare.

Under kriget hade militärerna taggtrådshinder på stranden längs hela kusten. Vid såväl Höjdsvängen som Södra vägen var det dock möjligt att komma ner till vattnet. S k Spanska ryttare stod redo att placeras vid genomgångsställena. På ett flertal ställen på Rävabackarna hade man grävt skyttegropar vilka sedan efter krigets slut aldrig blev ifyllda.

Under hela kriget gick fartygskonvojer längs kusten inom 3-milsgränsen, sålunda väl synliga från stranden. Det var med stort intresse man räknade antalet båtar i konvojen som kunde bestå av både små och stora fartyg samt av oerhört skiftande ålder. Allt tillgängligt tonnage måste utnyttjas.

Protokollen berättar

Till villaägarna i Södra Espet, Åhus.

"Vid under föregående sommar hållet konstituerande sammanträde beslöts bildandet av en villaägareförening i Södra Espet. Den då utsedda interimstyrelsen bestående av herrar Schönbeck, Stenvik, Lindgren, Ewe, Böös och Johnsson fingo i uppdrag att utarbeta förslag till stadgar (som här bifogas) samt i övrigt till årets föreningsstämma avgiva förslag till förbättringar av vägar och andra gemensamma intressen.

Styrelsen kallar härmed samtliga i förra årets konstituerande sammanträde närvarande och inbjuder övriga intresserade villaägare i Södra Espet till föreningsstämma fredagen den 16 juli 1948 kl. 19.30 å Gästgivaregården i Åhus. Disponibla bilar avgå från speceriaffären Södra Espet kl. 19.15.

*Åhus den 6 juli 1948
Interimstyrelsen"*

Ovanstående kallelse till föreningsstämma är det första skriftliga beviset rörande Södra Espets Villaägareförening. Det konstituerande sammanträde som återopas hölls på terrassen till advokat Johnssons sommarvilla, Södra vägen 36 B. Då deltagarantalet var vida större än antalet stolar satt ett flertal på terrasskanten, med underbar utsikt över havet, vilket gav sammanträdet en mycket gemytlig och avspänd prägel. Eftersom flera av de närvarande träffades för första gången inleddes sammanträdet med en presentation.

Första årsmötet

Sammanträdet den 16 juli 1948 öppnades av Direktör Böös. Till att leda dagens förhandlingar utsågs Stadsfiskal R. Stenvik och att föra protokoll Direktör Bertil Ewe.

Följande paragrafer från detta första sammanträde kan kanske vara av intresse:

§ 6

Bestämdes att årsavgiften 1948 skulle utdebiteras med Kr. 10:- per medlem samt att bilägare skulle erlägga en extra avgift å Kr. 15:-.

§ 7

Valdes till ordförande till nästa års-sammanträde Stadsfiskal Ruben Stenvik.

§ 8

Beslöts att styrelsen för 1948 skulle bestå av ordförande jämte fem ordinarie styrelseledamöter och fyra suppleanter.

§ 9

Valdes här efter till ordinarie styrelseledamöter: Major C-G Schönbeck, Direktör L Lindgren, Kaptan Alvar Linde, Fröken Anna-Greta Carlsson, Direktör Bertil Ewe.
Till styrelsesuppleanter: Grosshandlare Sture Malmgren, Köpman Erik Nilsson, Disponent Sigfrid Petersson, Fru Ella Sönning. Till revisorer: Agronom Algot Andersson, Direktör Sture Svensson. Till revisorsuppleanter: Köpman Arvid Kvist, Försäljningschef Eric Cardling.

I protokollet är i § 10 bl a noterat följande:

"Redogjorde Direktör Böös för underhandlingarna med Skånska Cementgjuteriet om deras ersättning till Villaägareföreningen för fördärvad väg under krigsåren

Beslöts att föreningen skulle anhålla om bidrag för underhåll av vägarna av Åhus droskstation, Lantbrukare Arvid Nilsson Mölleholm och de urinvånare som bo vid våra vägar.

Major Schönbeck bad att var och en skulle försöka hålla snyggt på sina tomter.

Beslöts att göra allt för att obehöriga ej skulle komma. Föreslog Advokat Johnsson att en grind borde uppsättas nere vid båtvarvet (varvet låg på Åvägen, SJ anm), men bordlades denna fråga.

Framfördes önskemål om uppsättande av en toilett vid stranden, beslöts att denna fråga skulle närmare undersökas

Framförde Grosshandlare Sture Jönsson önskemål om uppsättandet av livräddningsredskap vid stranden, beslöts att även detta skulle närmare undersökas."

Så långt protokollet av den 16.7.48. Flera av de ovanstående frågorna under § 10 är frågor som återkommer gång på gång under årens lopp och troligen kommer att debatteras även framgent.

Förslag och beslut

Under åren har många förslag ställts, debatterats, godkänts eller förkastats. Det skulle föra allt för långt om alla intressanta förslag skulle tas upp i denna skrift. Det får därför bli ett mycket summariskt urplock.

24.8.53: "En Yngling anställs för ordninghållandet av badstranden mot en ersättning av 5 kronor per vecka."

25.8.54: "Diskuterades hälsovårdsnämndens åtgärd att avstänga WC inom området, varvid konstaterades, att föreningen icke kunde vidtaga någon åtgärd

utan ankomme det på den enskilde att klaga."

16.7.56: "att inte begära polismans skydd och befogenhet för någon styrelseledamot"

26.7.60: "Bestämdes att butikschef Bertil Nilsson skulle betala skadestånd med 35 kr/år t.v." (Förklaring: B.N. använde Södra Espets vägar för att komma till sin sommarvilla vid Lingonrisvägen)

11.8.60: "Redogjordes för vägnamnen, som faststälts av kommunalfullmäktige."

11.8.61: "att uppmana medlemmarna att inte ständigt köra i samma hjulspår i kurvorna"

1.8.62: "...att förbindelsen mellan Lingonrisvägen och Backvägen skulle avstängas.

Fastighetsägare vid Lingonrisvägens västra del skulle icke få erlagga vägavgift eller inträda som medlem i föreningen."

(Tidigare beslut om att BN skulle betala skadestånd hade därmed upphävts. Efter ett par år togs hindret bort men då satte boende på Lingonrisvägen upp hinder som gjorde att personer boende i Södra Espet inte kunde komma till Havsvägen via Lingonrisvägen. En "Berlinmur" är av ondo även om den endast består av nergrävda pålar, SJ anm)

16.8.63: "Årsmötet beslöt att medelst en rundskrivelse till föreningens medlemmar uttröna intresset för uppförande av en bastu"

7.8.64: "Årsmötet beslöt att hårdbeläggningen av vägarna inom området skulle fortsättas. I första hand skulle Södra vägen från affären och ned till Höjdvägen hårdbeläggas och därefter Vildrosvägen, Mossvägen och Höjd-

vägen, eftersom dessa vägsträckor – med undantag av den redan hårdbelagda vägsträckan Ävägen och affären – torde vara de mest trafikerade inom området.

29.6.70: "Vägbom skall inte uppsättas vid Södra vägens början. Vägbom skall inte heller uppsättas vid Lingonrisvägens anslutning Backvägen. Parkerings-tillstånd med maskinskriven text skall utdelas till varje medlem i tre exemplar."

4.8.72: "Ordföranden redogjorde för styrelsens åtgärder beträffande livräddningsbåt. Årsmötet beslöt att för närvarande inte göra något båtinköp, eller ansöka om bidrag från Svenska Livräddningssällskapet härför. Årsmötet beslöt anskaffa två varningsskyltar om farliga undervattensströmmar att uppsättas på stranden nedanför Södra vägen och Höjdvägen. På styrelsens förslag beslöt årsmötet anskaffa två förbundstavlur för hundar på stranden."

16.7.75: "Ordföranden redogjorde för den uppgörelse, som träffats med Erling Persson, Carl S. Roos och Bertil Ewe beträffande vägarna inom området enligt följande lydelse: "Härmed få vi bekräfta att vi till Eder tillsvidare upplåter oss tillhöriga vägar i Södra Espet.

Som ersättning härför äro undertecknade medlemmar i Villaägareföreningen utan att betala årsavgift. Villaägareföreningen förbinder sig att underhålla vägarna och vägkanterna."

21.7.92: "Styrelsen fick vidare i uppdrag att utreda frågan angående vägbulor. Det antal, som styrelsen anser befogade, bör vara på plats nästa sommar."

3.8.92: "Besluts anlägga 5 st vägbulor (3 st på Södra vägen, 1 st på Höjdsvängen, 1 st på Backvägen) och att införskaffa gällande vägmärken + reflexstolpar som skall gjutas ner vid sidan om vägbulorna och att dessa också skall målas med vita streck. Kostnaderna för detta bör ej överstiga vad föreningen får i årsavgift på ett år (ca 14.000:-)."

16.6.98: "Fem stycken stoppställen med brevlådor har blivit uppsatta (ursprungsförslaget från posten var två stoppställen) Eftersom posten har satt upp dessa på privat mark, har de godkänt att som hyra under två år stå för kostnaderna av uppsatta brevlådor."

14.7.98: "Jörgen Bengtsson presenterade förslag till nya stadgar."

Ordföranden, sekreterare och kassörer

Ordföranden

Ruben Stenvik	480716-550623
C-G Schönbeck	550623-700812
Paul Lundin	700812-750812
Sture Svennarp	750812-780725
Carl-Axel Immell	780725-850723
Sture Svennarp	850723-910724
Lars Gunnar Hansson	910724-

Sekreterare

Bertil Ewe	480716-540823
Kurt Smith	540823-610811

Paul Lundin	610811-751124
Ingrid Vingren	751124-790731
Lars Lindgren	790731-860722
Bengt Sture Svensson	860722-880719
Göran Jönsson	880719

Kassörer

Kurt Smith	540825-610811
Gösta Eriksson	610811-751124
Bertil Lundahl	751124-790731
Jan Ekblad	790731-840731
Ulla Ekblad	840731-930720
Anna Ekblad	930720-

De 40 första fastighetsägarna

Lagfart	Tomt nr	Fastighetsägare
38-01-28	14:62	Lorentz Lindgren
38-11-20	14:64	Sven Nilheim
38-09-15	14:69	Nils Nilsson
39-03-14	14:67	Gottfrid Nilsson
39-05-25	14:75	Lars Uno Ermund
39-07-08	14:76	Rickard Nordenstedt
39-08-14	14:83	Nils Carlsson
40-01-22	14:89	Lorentz Lindgren
40-03-11	14:81	Björn Hamilton
40-07-20	14:90	Olof Lundh
40-07-23	14:93	Oskar Andersson
40-12-21	14:77	Elna Roos
40-06-19	14:85	Nils Böös
41-07-05	14:66	Sture Malmgren
41-09-15	14:97	Sture Jönsson
42-05-02	14:92	Herman Grönvall
42-11-03	14:78	Carl-S Roos
43-04-08	14:68	Per Selander
43-07-31	14:101	Björn Hamilton
43-07-31	14:104-105	Sture Jönsson
44-06-15	14:109	Anna Carlsson
44-09-11	14:110-114	Bertil Ewe
45-01-04	14:74	Eric Nilsson
45-01-17	14:73	Eric Nilsson
45-03-06	14:119	Ester Kvist
45-06-22	14:117	Lars Nilsson
45-09-03	14:118	Ester Kvist
45-09-05	14:71-72	Erik Nilsson
45-07-21	14:123-125	Arne Bergvall
45-12-19	14:122	Bo Lindborg
46-01-04	14:126	Erik Cardling
46-01-04	14:130	Gösta Vall
46-02-22	14:136	Edvin Jacobsson
46-02-27	14:82	Anders Skoogh
46-05-13	14:137	Sture Svensson
46-08-09	14:162	Holke Ugander
46-09-26	14:146	Nils Carlsson
47-03-20	14:127	Ola Jacobsson

Södra Espet, ett dynlandskap

Läroverksadjunkten vid läroverket i Kristianstad, Gerda Bergstedt, har i en uppsats behandlat kustområdet från Åhus ned till Olseröd. Denna uppsats är under titeln *Flygsandsfälten i Hanöbukten* införd i svensk Geografis Årsbok 1931. Här nedan följer ett utdrag ur denna uppsats.

”Vid Hanöbuktens flacka låga kust ligger ett av Sveriges största kustdynlandskap, som sträcker sig från Åhus omkring 20 km mot söder och med en bredd av omkring 1 km. Sin största utveckling har dynerna i Espet mellan Helgeåns båda utloppsarmar samt i området söder om åns södra arm. Detta har en gång varit ett helt sammanhängande dynamråde, men på 1770-talet bröt sig Helgeån en ny utloppsarm tvärs igenom sandfälten

Strandlinjen är jämn och rak på grund av den starka sanddrift, som äger rum från söder. Endast på två ställen är den avbruten av uddar. Skarpast markerad på Revhaken, som utgör en rest av en ändmorän. Den består av stora granit- och sandstensblock. De senare, som vackert skulpterats av vågorna, utgöres av sk Åhus sandsten bestående av klara jämna kvartskorn. Snickarhaken är en obetydlig udde. Här ligger ett tiotal meter ut i havet granitblock i två rader ungefär 20 m från varandra.

Största delen av sanden inom dynzonen utgöres av kvarts- och fältspatskorn. Då man går i den torra, vita sanden höres ett knastrande ljud, som väl orsakas av att salt utkristalliserat mellan sandkornen.

Längs havskanten finnes först en jämn vall av uppkastad våt sand. Såväl dess höjd som bredd som strandlinjens utseende växlar. Innanför denna sandvall kommer sandstranden. Den höjer sig med svag stigning mot första dynbältet. Sandstranden är nästan fri från vegetation, endast i övre kanten

växa *Ammodenia peploides* (saltarv), *Cakile maritima* (marviol) och *Salsola kali* (sodaört). Då sanden kastats upp av havet och torkat, föres den av vinden uppåt stranden. Då den når *Ammodenia* hopas den kring denna, men dessa växter äro för små för att ha någon betydelse för dynbildningen. Först där *Ammophila arenaria* (sandrör) och *Elymus arenarius* (strandråg) uppträda kan man tala om stranddyner. Dessa växter ha förmågan att växa igenom den hopade sanden och binda den. Ju mer sand som hopar sig, ju kraftigare tycks dessa växter bli. De ge här upphov till två *Ammophila*- och *Elymus*dyner innanför sandstranden, den första omkr. 3,5 m, den andra 4-5 m hög. *Ammophila*- och *Elymus*dynerna gå parallellt med havet, som är det vanliga för alla kustdyner, vilken riktning den förhärskande vinden än har.

Innanför *Ammophila*dynerna kommer sedan ett någorlunda flackt område, där andra växter kommit in. Därefter kommer den första grå dynen, som ligger ungefär 50 m från strandkanten. Den är bevuxen med gräs och lavar, som ger den ett gråaktigt utseende. Den har helt ombildats av vinden och är ej jämn och rak som de andra förut omtalade dynåsarna. Den består i stället av högre och lägre kullar, som bilda en vågig linje, dock någorlunda parallell med havet. På den mot land vettande sidan har vinden gripit in och bildat erosionshål. Genom att det tunna växttäcket rivits upp, har vinderosionen fått fart. På somliga ställen är åsen genombruten, på andra kvarstår stora urholkade hål. Till slut anta de form

av en parabel. Denna har uppkommit därigenom, att vinden gripit in mitt på och fört sanden över på läsidan. Mittpartiet har således vandrat framåt, medan sidopartierna, som hållas kvar av vegetationen, kvarstå. Dynen kommer därigenom närmare havet och ett exempel härpå är den 11,5 m höga dynen. Stigningen på vindsidan 20 gr och på läsidan 26 gr. Denna dyns inre är utom i sin nedre del fri från vegetation. Läsidan (således mot havet) är bevuxen med gräs och ända uppe vid kanten påträffas enstaka *Elymus* och *Ammophila* tuvor.

Erosionen har i en del fall varit så kraftig, att grundvattnet i ett par hålor gått upp i dagen. Innanför denna första grå dynås är det sedan ett virrvarr av hålor och kullar. Man kan likväl bland dessa urskilja rester av åsar, som också en gång gått parallellt med havet. Långa i vindriktningen gående åsar, longitudinella dyner, förekomma också. De ha uppkommit som slutstadium av

erosionshålorna. Sedan parabeldynen bildats, kan vinden fortsätta sitt arbete, och till slut brister bågen och sidopartierna stå kvar som långa åsar.

Dynlandskapet vid Hanöbukten är nu till största delen bevuxen med skog, men att så ej alltid varit fallet synes av flygsandfälten vid Åhus. Man får anta, att skogen, som funnits, skövlats vid tiden för Kristianstads belägring 1677-79 eller strax därefter. På Skånekartor från 1711-17 synes ej skogsbeteckning för Espet.

1819 utkommen kunglig förordning med föreskrift om flygsandens hejdande på flygsandsfälten i Kristianstads län. 1824 kunde överjägmästare Hofflander meddela att planteringen kommit till stånd. Denna plantering har sedan vuxit upp och har varit av betydelse ej blott för flygsandens stävjande utan även av gagn för denna annars så skoglösa trakt."

I *Linnè's skånska resa* beskrivs dynlandskapet enligt följande:

FLYG-SAND låg i myckenhet på bägge sidor om floden wid Åhus uppå de höglåntde fälten, dock mäst på den södra. Sanden är helt hwit, klar och fin; ty om några gröfre partielar eller grus äro med honom blandade, ²⁵ blifwa de qwar liggande, sedan den finare förflugit. Wädret förer flygsanden ofta hela $\frac{1}{2}$ milen, hwilket bäst skönjes om wintertiden på snön; således gör sanden floderna grundare samt åkrarna och marken sandfulla; Der denna flyg-sand fått luft, hade wädret affört honom på ³⁰ hela tracten (som wid Smörhålan), ofta af några 1000 stegs diameter, och gjort landet på samma ställe 1 eller 2 fot djupare, at så mycken sand genom försel näppligen kunde på $\frac{1}{2}$ seculum utföras. Hwar som hållt någon *Enesbuske*, *Kråkerisbuske* eller *Pilebuske* fantes här på ³⁵ backar

backarna, war den med sand öfverguten, såsom en stor
 tufwa, at allenast yttersta spetsarna af qwistarna syntes.
 Man såg på många ställen, hwar Mar-gråset (*Fl. 102.*)
 wårt, hade det gjort stora fullar eller små backar, genom det,
 5 at sanden här war samlad ibland desß halu; men åter,
 när detta gråset en gång förswunnit, märktes, at stormen
 brutit hål på sidan och af samma backe bårtfört några
 10 100 last. Afwen så sågos på andra ställen af stormen
 sönderbrutna fullar, med åtskilliga strata af tvårfingers
 tjock swartmylla, til et tydligt tecken, at desße tilförene
 ombryts; Således spelar den aldrig hwilande naturen:
 nederriswer, upbygger och förändrar all ting stadigt. I
 flyg-sanden finnes Slint-stenar, men af gröfre art, små
 Bernstens stycken, *Belemniter* och andra små *Petri-*
 15 *ficater*.

Allt det som Gerda Bergstedt nämner om erosionshålör, paradeldyner mm är mycket typiskt för södra Espet.

Den långsgående åsen som slutar vid havet på Höjdsvängens södra sida, och som av ortsbefolkningen kallas Rävabackarna bildar slutet på flera parabeldyner. En av dessa har fått namnet "Drahas" och ligger delvis på Södra vägen 17. Hur namnet har uppstått är väl ganska givet och har verifierats av en sedan många år tillbaka bortgången Espetbo. Han berättade: "På området söder om Rävabackarna samlade man grenar och omkullfallna mindre träd och detta "illebrand" samlades ihop i knippen och bars på ryggen. När man skulle över Rävabacken var man trött och motlutet

tog hårt på konditionen och man drog haserna (benen) efter sig."

En annan namngiven plats är Lägersdalen ett obebyggt område där Dalvägen böjer sig i nära nog rät vinkel mot Södra vägen.

Den bäst bevarade parabeldynen finns norr om Höjdsvängen och sträcker sig fram till villan Höjdsvängen nr 3. Mittpartiet på denna dyn liksom Drahas var fortfarande för 40 år sedan utan någon växtlighet. Dock var det så mycket träd och annan växtlighet som hindrade vinden, att dynen inte "vandrade framåt".

Fauna o Flora

Fåglar

Att redogöra för vilka fåglar som finns på ett så litet område som Södra Espet, ca 900x300 meter, låter sig inte göra med mindre än att man gör en grundlig inventering av häckande fåglar. Någon sådan är mig veterligt inte gjord. De fåglar vi kanske framförallt lägger märke till är de som bygger i våra holkar och det är ju mestadels mesar och flugsnappare. Tre intressanta arter, som håller till på området, vill jag dock nämna:

Tofsmes

En liten pigg och trevlig fågel, något mindre än en talgoxe och med en liten tofs i nacken. Den bygger i murkna stubbar men kan också bygga i en holk, om ingångshålet passar. Den kommer ofta fram till fågelbadet för att dricka och bada.

Grönsångare

Grönsångarens sång är ett surrande eller ringande spelljud. Den har jämförts med dallrandet från ett silvermynt, enligt Erik Rosenberg. Sången hörs framför allt i maj och juni.

Gulhämpling

Gulhämplingen invandrade till Sverige så sent som på 1940-talet och häckade för första gången år 1958 i Åhus. Patrik Olofsson skriver följande om denna fågel: "Den kommer ursprungligen från Medelhavsområdet och är mycket nära släkt med kanarie-fågeln." "Plötsligt hörs en hastig krassande drill uppifrån tallkronorna. Det låter nästan som om man gnider en handfull krossade glasskärvor mot varandra."

Däggdjur

Bland de däggdjur som man mest lägger märke till är kaniner och harar men på sista åren ser man allt oftare rådjur som ganska orädda är ända framme vid villorna och tar för sig i blomrabatterna. Älgar är av naturliga skäl inte stationära på vårt område men iakttas då och då på sina vandringar.

Endast en gång har jag träffat på ett grävlingsgryt och det var innan tomtförsäljningen tagit fart.

En liten gynnare som nog alla träffat på är näbbmusen. Har man en källartrappa händer det inte så sällan att en sådan liten mus hamnar längst ner i trappan oförmögen att sedan kunna komma upp. På morgonen finner man den döda

musen. Ett kraftigt rep längs trappan kan bli en räddningslina. Musen väger inte mer än 15 gram och har en oerhörd aptit och förtär dagligen föda motsvarande hälften eller mer av sin vikt. Diande honor äter upp till 2 gånger sin egen vikt.

Igelkotten är en gärna sedd gäst vid våra villor och ofta kan man genom "visitkortet" se att man haft besök. Även ekorren är en trevlig kamrat att iakttaga även om man kanske inte alltid med så blida ögon ser när den hämtar fågelägg eller nykläckta fågelungar för att mata sina egna ungar. Men det är ju helt naturligt – och naturen är grym, enligt människans sätt att se på tillvaron.

Insekter

Fjärilar

Helt allmänt kan man säga att det finns osedvanligt många arter trots avsaknad av lövträd och undervegetation. När det gäller dagfjärilar, mätare, spinnare, svärmare och nattflyn är dessa av mig ganska väl dokumenterade. Av andra arter fjärilar, liksom sländor och skalbaggar är mitt insamlade material så litet, att det inte speglar den artrikedomen som finns, varför de inte är redovisade i efterföljande bilagor.

Några iakttagelser: I början på 40-talet letade jag under ett par år förgäves efter en barrskogsnunna. Slutligen fann jag ett enstaka exemplar. Populationen ökade emellertid för att slutligen kring 1950/60 vara den mest vanliga fjärilen i Södra Espet. Kring en lampa som varit tänd under natten kunde man på morgon

räkna in ett 20-tal exemplar. Efter några år minskade den åter till antalet för att nu i slutet på 90-talet vara en sällsynt gäst. Nunnan kan variera mycket vad gäller färg, från mycket ljus till mycket mörk.

Två fjärilar som jag tycker alldeles speciellt hör Södra Espet till är sandgräsfjärilen och tallsvärmaren. Den förre håller sig längs marken och när den slår sig ner faller den ihop vingarna på ett för den arten karakteristiskt sätt. Den gör sig så osynlig som möjligt för insektsätande fåglar. Tallsvärmaren, som har en vingbredd på närmare 90 mm, "ryttlar" framför blommorna i blomlådan och imponerar genom sin storlek jämfört med andra arter inom den svenska fjärilsfaunan.

Skalbaggar

På 1940-talet hade vi en invasion av bitbock. Den har under åren genomgått samma förändring, vad gäller antal, som barrskogsnunnan. Numera ser man endast enstaka exemplar. Om den □landar□ på ett hårt underlag, t ex en trappa, hamnar den ofta på rygg och är

då oförmögen att vända sig. När arten var som talrikast fick man ideligen vända på de stackars sprattlande djuren för att de skulle kunna klara sig. Många mötte dock döden. I tron att det var husbock blev de vid flera sommarvillor ihjälslagna med en hammare

Sländor

En oerhört intressant insekt är myrlejonsländan. Själva sländan är det kanske inte så många som lägger märke till men väl dess larv. På sandiga öppna ytor, t ex nere på dynen vid havet, kan man ibland se ränder i sanden som om någon ritat linjer med en smal käpp. Det är myrlejonsländans larv som gjort dessa spår. I slutet av spåren finns en liten krater, en trattformig fallgrop. Larven har genom att gå runt, runt samtidigt som den med huvud och klor slängt upp sandkorn så att en tratt bildats. Till slut har den borrar sig ner så att endast klorna syns. En myra kommer

gående och faller ner i fällan. Den försöker komma upp, men misslyckas. Skulle larven märka att bytet håller på att klara sig slänger den sandkorn på sitt offer, som därmed åker ner i tratten och fångas att larvens klor. Myran blir ett lätt byte. Larven suger ut sitt byte och kastar upp resterna så de hamnar utanför tratten. En liten larv – en liten tratt. En stor larv, som kan bli upp till 20 mm – en stor tratt. Ta försiktigt upp en sådan larv och studera den. Lägg ner den på sanden och blixtnsabbt har den försvunnit baklänges ner i sanden. Den kan inte gå framåt.

Mossor och lavar

Den förhärskande växtligheten på området är ljung, mossor och lavar. Många sommargäster som kommer från blomrika trakter tycker att naturen verkar färglös och steril. Men så är inte fallet. Det är ett underbart färgspel där t ex den gröna mossan och renlav omväxlande täcker marken. Inte minst framträder detta när kvällssolen står lågt och dess strålar tränger sig in mellan träden som får en röd- och gulaktig färgton. Det är kanske lite förvånande att tallvit-

mossa, som är vanlig över hela landet, växer på sanddynerna. Man kan lätt känna igen denna mossa, som innehåller mycket vatten, genom att krama den. Vattnet riktigt forsar mellan fingrarna.

Bifogade lista på mossor och lavar gör inte anspråk på att vara komplett. Vid noggranna studier kan säkert fler arter påträffas. Tyvärr är det inte möjligt att i denna skrift med bild visa alla de olika arterna. Självstudium rekommenderas.

Tallskogen

Tall är det helt dominerande trädslaget. Endast enstaka lövträd, i regel björk, finns inom området, bortsett från lövträd inplanterade av villaägarna. Det största antalet träd är ca 80-90 år gamla.

Enstaka träd har visat sig ha en ålder av 150-170 år och kan således härröra från den plantering som kom till stånd i början av 1820-talet.

oooooooooooo

När det gäller fauna och flora inom vårt område så finns det mycket spännande att upptäcka. Jag har endast helt ytligt kunnat delgiva några fakta. Självstudium kan ge glädje och tillfredsställelse. Om det inom området finns en botanist, ornitolog, entomolog eller någon med annat intresse inom naturen, hör gärna av er. Kanske kan vi, efter ett par års studium, komplettera denna skrift med kompletta artlistor.

Storfjärilar på Södra Espet

Dagfjärilar

Tåtelsmygare
 Allmän ängssmygare
 Kålfjäril
 Rovfjäril
 Rapsfjäril
 Grönfläckig kålfjäril
 Ljusgul höfjäril
 Citronfjäril
 Körsbärsfukes
 Sorgmantel
 Påfågelöga
 Amiral
 Tistelfjäril
 Näselfjäril
 Silverstreckad pärlemofjäril
 Bastardpärlemofjäril
 Storfläckig pärlemofjäril
 Grobladsnätfjäril
 Sandgräsfjäril
 Allmän slättergräsfjäril
 Luktgräsfjäril
 Kamgräsfjäril
 Svingelgräsfjäril
 Björnbärssnabbvinge
 Liten guldvinge
 Vitfläckig guldvinge
 Liten blåvinge
 Svartfläckig blåvinge
 Puktörneblåvinge
 Silverfärgad blåvinge
 Allmän blåvinge
 Rödfläckig blåvinge

Mätare

Dagfjärilmätare
 Brunfläckig lundmätare
 Smaragdgrön lundmätare
 Syremätare
 Rödlätt lövmätare
 Ängslövmätare
 Ockragul lövmätare
 Vinkelstreckad lövm. med band
 Vinkelstreckad lövm. utan band
 Enkel lövmätare
 Rödbrämad lövmätare
 Allmän backmätare
 Kattostmätare
 Roströd fältmätare
 Fyrbandad fältmätare
 Backfältmätare
 Svartbältad fältmätare
 Kapuschongfältmätare
 Dyster fältmätare
 Jämnbandad fältmätare
 Mårefältmätare
 Gulvingad fältmätare
 Hallonfältmätare
 Ögonfläckad fältmätare
 Violettgå parkmätare
 Citrongul parkmätare
 Gråryggig fältmätare
 Brungrå fältmätare
 Vitfläckad fältmätare
 Citrongul fältmätare
 Tvåfärgad fältmätare
 Brunbandad fältmätare
 Violettgå fältmätare
 Gråbrun fältmätare
 Hasselfältmätare
 Grönaktig fältmätare
 Svartgördlad strimmätare
 Vitaktig strimmätare
 Vattrad fältmätare
 Vågig tofsmätare
 Tvåspetsad fältmätare
 Vinklad fältmätare
 Christys höstmätare
 Allmän höstmätare
 Allmän frostfjäril
 Björkfrostfjäril

Dånfältmätare
 Parallellinjerad fältmätare
 Linariamalmätare
 Glimmalmätare
 Klintmalmätare
 Absintmätare
 Röllekemalmätare
 Gråbomalmätare
 Tallmalmätare
 Ljungmalmätare
 Enmalmätare
 Granmalmätare
 Tvåsporråd malmätare
 Allmän taggmätare
 Mindre taggmätare
 Gråaktig lobmätare
 Asplobmätare
 Krusbärsmätare
 Almfläckmätare
 Pilbågmätare
 Tallbågmätare
 Rutig buskmätare
 Citronmätare
 Alflikmätare
 Rödbrun månmätare
 Tandmätare
 Ockragul rovmätare
 Stor björkmätare
 Grågul frostmätare
 Lindmätare
 Frukträdslavmätare
 Granlavmätare
 Vågbräddad lavmätare
 ab. Vågbräddad lavmätare
 Allmän ängsmätare
 Tallmätare
 Gulvit streckmätare
 Brunaktig frostmätare
 Blekgrön halvmätare
 Barrskogsmätare
 Svartgrå ringmätare
 Stor ringmätare

Spinnare

Ockragul sikelvinge
 Fläckig hallonspinnare
 Bandad hallonspinnare
 Svartgrå blekmaskspinnare
 Björkblekmaskspinnare
 Grågul frostmätare
 Ängsringspinnare
 Klöverspinnare
 Gräsulv
 Tallspinnare
 Oxhuvudspinnare
 Allmän gaffelsvans
 Piltandvinge
 Björkporslinsvinge
 Näbbspinnare
 Ekflikvinge
 Björkflikvinge
 Äpplerödgulp
 Barrskogsumma
 Ockragul lavspinnare
 Mörkgrå lavspinnare
 Nankingul lavspinnare
 Blygrå lavspinnare
 Punkterad hedspinnare
 Björnspinnare
 Rödfransad björnspinnare
 Allmän tigerspinnare
 Grå tigerspinnare
 Glansspinnare
 Kamsprötad rotfjäril
 Allmän rörsäckspinnare

Svärmare o

Bastardsvärmare

Allmän metallvingsvärmare
 Allmän bastardsvärmare
 Klubbsprötad bastardsvärmare
 Tallsvärmare
 Videsvärmare

Nattflyn

Svampfly
 Puckligt näbbfly
 Helfläckat vickerfly
 Flikfly
 Vinkelbandat ordensfly
 Kamsprötat lundfly
 Vitbrokigt slätterfly
 Gulbrokigt slotterfly
 Sikelfly
 Gråpuckligt trågspinnarfly
 Grönglänsande metallfly
 Gulbrunt metallfly
 Gammatecknat metallfly
 Purpurfärgat metallfly
 Frågeteckenmetallfly
 Grönvitt näselfly
 Hasselfly
 Psiaftonfly
 Blågrått aftonfly
 Stort buskfly
 Treprickigt buskfly
 Mörkbrunt skuggfly
 Borstfly
 Vinkelfly
 Ockragult rovfly
 Stort ängsfly
 Rödskimrande ängsfly
 Tvåfärgat ängsfly
 Strandängsfly
 Vitaxfly
 Strandrågsstråfly
 Litet stråfly
 Gräsrotsfly
 Flikat stamfly
 Torvfly
 Gulaktigt lövfly
 Maskroslövfly
 Brungult lövfly
 Ljusgrått lövfly
 Litet glansfly
 Grått kapushongfly
 Kamspretat puckelfly
 Grått mantelfly
 Gröngrå lundfly
 Gaffeltecknat träfly
 Mindre mantelfly
 Violettbrunt ängsfly
 Vitfläckigt ängsfly
 Vitgrått klippfly
 Rostgult plattfly
 Tvärinjerat backfly
 Rödstreckat backfly
 Gulrött backfly
 Blekgult gulvingfly
 Klöverfly
 Tandfläckigt lundfly
 Vitribbat lundfly
 Brunt lundfly
 Grönsaksfly
 Allmänt gräsfly
 Mörkbrunt fältfly
 Vitribbat fältfly
 Tallfly
 Litet sälgly
 Föränderligt sälgly
 Götiskt sälgly
 Vitfläckigt gräsfly
 Brungult gräsfly
 Halmgult gräsfly
 Svartaktigt jordfly
 Sandfälsjordfly
 Brunhalsat jordfly
 Spårjordfly
 Barkfärgat jordfly
 Träfärgat jordfly
 Grönt jordfly
 Allmänt bandfly
 Kantfläckat bandfly
 Leverbrunt bandfly
 Bredbandat bandfly
 Violettrött bandfly
 Gråvatrat bandfly
 Mörkt jordfly
 Spåmansjordfly
 Vitgrått jordfly
 Ljungjordfly
 Allmänt gräsfly
 C-tecknat jordfly
 Svartpunkterat jordfly
 Hedjordfly
 Gulfläckigt jordfly
 Stort skogsfly
 Grönskimrande skogsfly
 Violettrött skogsfly

Mossor och lavar på Södra Espet

Typisk mossrik tallskog

Mossor

Husmossa
 Väggmossa
 Kvastmossa
 Vågig kvastmossa
 Kranshakmossa
 Brännmossa
 Bergklomossa
 Västlig bergklomossa
 Raggmossa
 Sand raggmossa
 Takmossa
 Grusbjörnmossa
 Björnmossa
 Enbjörnmossa
 Franslevermossa
 Brännmossa
 Blek gräsmossa
 Tallvitmossa

Lavar

På sanden

Grå renlav
 Gulvit renlav
 Fönsterlav
 Pigglav
 Kockenillav
 Älghornslav
 Hornbägarlav
 Brun bägarlav
 Blek bägarlav
 Krusig filtlav
 Islandslav
 Hedlav
 Tuvad hedlav

På träd

Luddig skägglav
 Blåslav
 Gällav
 Skrynkellav
 Flarnlav

Till höger:
I ett fuktigt stråk växer
tallvitmossa.

Nedan:
Dessa tre mossor
dominerar i tallskogen.
Från vänster vägg-
mossa, husmossa och
kvastmossa.

Syllav

Från vänster grå renlav, gulvit renlav, fönsterlav.

Till höger:
De tre arterna
fönsterlav, gulvit- och
grå fönsterlav växer
ofta tillsammans och
bildar heltäckande
lavamattor.

Nedan:
Kockenillav.
Har vackert röda
fruktknoppar.

Till höger:
Blåslav. Sågs vara
Sveriges vanligaste växt.

Nedan:
Skägglav är en lav som
kräver ren luft och som
trivs på tallarna på
Espet.

Tallsvärmare

Barrskogsnunna

Sandgräsfjäril

Gaffelsvanslarv

Myrlejonlarv

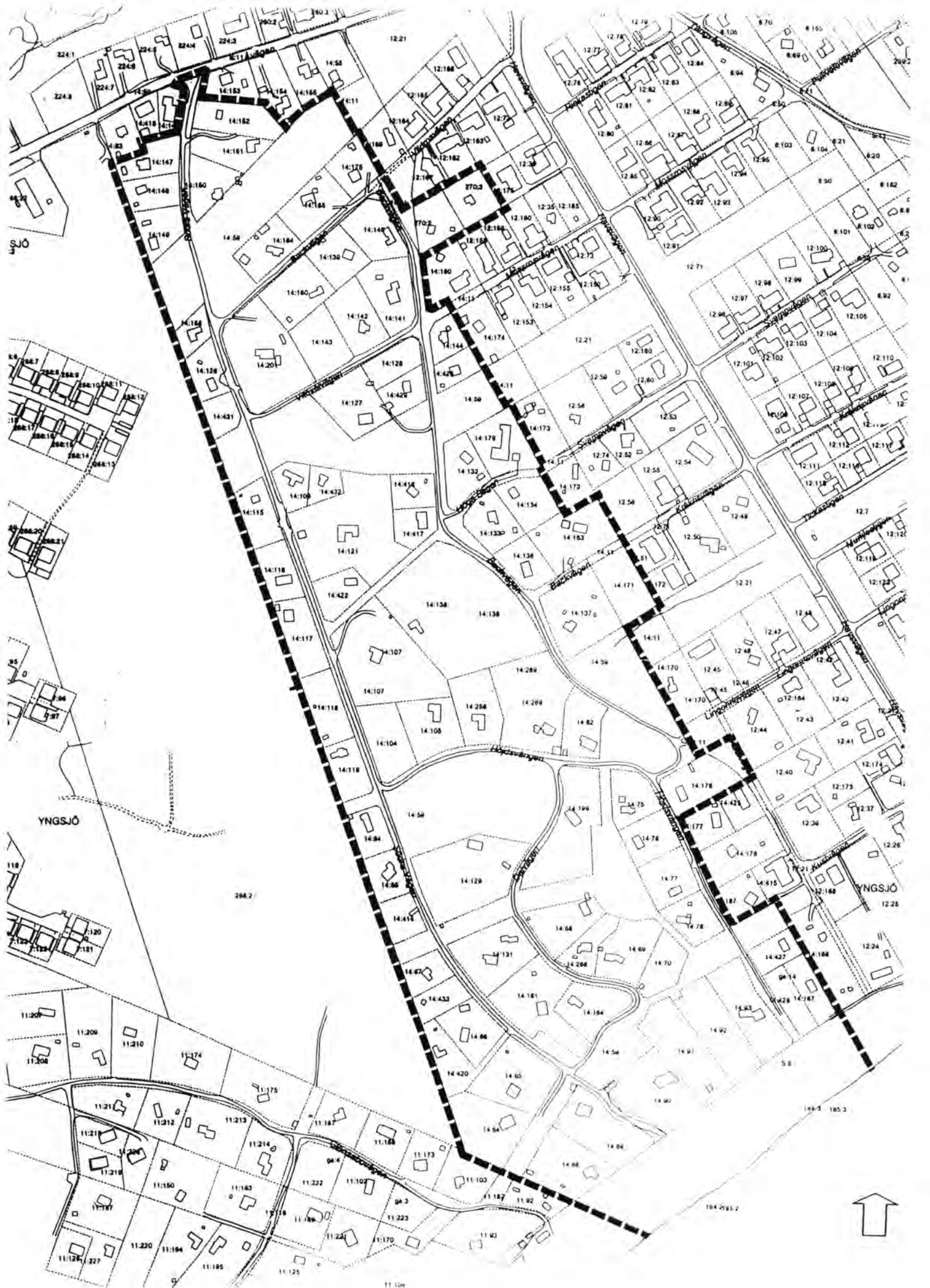
Bitbock

Myrlejonslända

Myrlejonväg och fångstrattar

SJÖ

YNGSJÖ

